

UČITELJSKI T O V A R Š.

List za šolo in dom.

Izhaja 1. in 15. dne vsakega mesca, in velja za celo leto 2 gold. 50 kr.,
za pol leta 1 gold. 30 kr.

Tečaj V. V Ljubljani 15. novembra 1865. List 22.

Šolski zvonec.

Šolski zvonec glasno poje,
K sebi vabi mlade roje,
Da bi šli na vertec zlat,
Kjer blisči jim cvet in slad.

Cvet in slad v modrosti klije,
In odkriva lepotije,
Ki jih svet ne umori,
Serce dobro ne zgubi.

Torej zvonec vedno zvoní,
Mlado čedo v šolo goni,
V dušo vlivaj resni glas:
„Mladih let je kratek čas!“

P.

Tudi od otrok se učitelj more učiti.

I.

Človek se v svojem življenji nikdar ne izuči. Vsako leto mu daje novihkušenj, ktere ga modrijo in brihtajo. Posebno pa to velja pri učitelju. Vsako leto ima druge učence; treba je, da z njimi tudi primerno ravná, ter jih podučuje, in vodi po njih osebnostih. Dencel od tega tako govori: „Otroško serce je knjiga, iz ktere naj odgojitelj neprenehoma bere. Majhna je sicer, pa jo vendar v svojem življenji nikdar ne prebere. Zmirom odpirajo se nove strani; nove skušnje izvirajo za tega, kdor pridno opazuje. Izveličar sam pravi: „Če ne bote takošni, kakor otroci, ne pojdete v nebeško kraljestvo“. Te besede nas priganjajo, da naj se od otrok učimo. Česa pa naj se učimo od otrok?

Od otrok se učitelj more naučiti, kakošen naj bo on sam v svojem нравnem značaji, kakošen naj bo odgojitelj in učenik. Pervo je naj bolj imenitno, ker nekoliko tudi drugo in tretje obsega, kajti učenik toliko bolje druge podučuje in vodi, kolikor si prizadeva sam dober biti; stara resnica je namreč, da le tisti more druge odgojevati, kdor je sam dobro odgojen.

Poglejmo enkrat nepopačeno dete. Živi nedolžno in čisto. Nedolžnost in čistost ste v blaženi družbi z angeli božji. V takošnem raji živi in dela nepopačeno dete. Greha ne pozná, ter ne poželi ničesar napačnega. Blizo je nebesom, iz katerih je prišlo. Njegovo serce se lahko spozná iz njegovega činjenja, govori in ravna tako, kakor v sercu misli. Pri nepopačenemu detetu se človek lahko nauči, koliko vredna je čista duša. V taki priprosti nedolžnosti ne more učitelj živeti, kakor otrok, ker otroška nedolžnost ni čednost, ktero si je sam pridobil, ampak boriti se mora učenik v viharjih življenja, boriti se s svojimi strasti, da ohrani nedolžno serce. Nedolžno in čisto serce more otroke prav voditi, ker le takošen razumé nedolžno in pobožno serce pri otrocih. Moreš li ptujca podučevati, čegar jezik ne razumeš?

Otrok je ponižen, ne zavida nikomur, rad prizanasča in odpusča. Otrok ne zahteva veliko in ne misli visoko od sebe. Učenik naj se tukaj uči zadovoljnosti. Spoštovanje, ljubezen in prevžitek po pravici zahteva, ali to naj mu ne bo naj višji namen v tem življenji. Naj ne hrepení po prazni hvali, po krivih potih naj ne išče denarja in časti. Naj bo zadovoljen. Otrok sam sebe ne povišuje; tudi učenik naj bo ponižnega serca. Če ima kristijan to poglobitno čednost, Boga hvali, prizadeva si, čedalje boljši biti, ne povzdiguje sa nad svoje verstnike, in ne govori le od svojih zaslug. — Nepopačeno dete ne zavida, se ne veseli nad škodo bližnjega. Otroci imenitnih in nizkih; bogatih in revnih se prijazno igrajo in pogovarjajo. Če pa vstane prepir med njimi, ali kakošen nemir, kmali so zopet dobri. Nepopačeno dete ne derži jeze. Od njega naj se učenik uči ljubezni, prijaznosti, prizanesljivosti do vsakterega. Te lastnosti kinčajo in zaljšajo njegovo življenje; pomagajo mu, da je prijazen do svojih verstnikov, da živi v lepi složnosti s predniki in s sosesko.

Prevdarjaj, kako otrok verjame besedam svojih staršev in učnikov. Kar mu povedo, je gola resnica. Učenik! tako otroče

pobožna naj bo tudi tvoja vera. Verovaj razodenju božjemu, naukom katoliške cerkve, ne da bi nad njimi dvomil. Premišljuj, kako otrok pristopa k svojim ljubim staršem, kako zaupno od njih pričakuje pomoči in zavetja. Očeta prosi, ne da bi dolgo premišljeval, ali tudi to zasluži, česar prosi. Vse dobro pričakuje od svojih staršev. S takošnim otročjim zaupanjem priteci tudi ti, učenik, k svojemu Bogu, in če ravno nisi vreden uslišan biti, — tvoj Oče je, ktereга prosiš. — Kako zelo ljubi otrok svoje starše, dobrotnike in zveste učenike! S kakošnim veseljem pripoveduje od nebeškega Očeta, od ljubih svetnikov in angelov varhov. Tako tudi ti, učenik, ljubi svojega Boga. Njemu daruj in posvečuj svoje serce, svoje djanje in nehanje, in varuj se, da ga ne žališ prelomivši njegovih svetih zapoved.

Otrok išče, želi luči in resnice. Poprašuje, pozveduje, posluša, se uči, si zapominja, in vesel je, da napreduje. Več ko vidi in se nauči, več bi še rad vidil in se naučil. V svoji priprosti nedolžnosti praša očeta in mater o prikaznih v naravi in človeškem življenji, posluša povesti svojih dedov iz ust učnikov; radostno posluša čudeže božje. Iz tega, ljubi prijatelj, se učimo, da napredujemo in rastimo v spoznanji najimennitnejšega, namreč v resnicah svete vere. Tudi v tem, kar tirja naš poklic, prizadevajmo si za napredek.

Otroškega življenja ne moti ne tuga, ne bol. Ne more drugače biti; otrok ne obžaluje greha, poniževanje ga ne tare, ker se ne povzdiguje, pozemeljskega ne zgubi, ker ne pozna njegove vrednosti. Tudi majhne reči ga zelo razveseljujejo. Prizadevaj si tudi ti, učenik, da boš tako veselega serca; ložeje boš v dobrem napredoval; veselja bodeš najdel v obilnosti tam, kjer ga vsoren, nezadovoljen ne najde; težave in grenkosti svojega stanu bodeš ložeje prestajal.

Tu najdeš, dragi prijatelj, marsikaj, česar se učenik od nedolžnih otrok učiti more. Kar se tukaj nauči, potrebuje kakor kristijan v svoje zboljševanje; koristilo bo pa to tudi učniku in gojitelju.

SLOMŠEK,

pervi pedagog v novejših časih.

Slomšek škof.

Ni čuda tedaj, da je knezoškof France Kutnar preserčno ljubil korarja Slomškega. Sicer ni družega želel, kakor da bi ga zmirom pri sebi imel; ker mu je pa bilo blagor cele škofije več pri sercu, kakor lastna oseba, mu je vendar prigovarjal, da naj sprejme spraznjeno opatijo v Celji, da bi bil tam, ko je škofija bolj oddaljena, on škofova desna roka in oko. Volja višjega pastirja mu je bila volja božja, in tako se je preselil mesca aprila l. 1846. v Celje; vsi so ga z veseljem pričakovali, in Celjanom se je prikazal pri procesiji sv. Marka; njegova prva pot po mestu je bila namenjena pokori. — Pa že 30. maja tega leta ga je izvolil prevzvišeni nadškof solnograški, Friderik knez Švarcenberg za lavantinskega škofa, da postane vreden naslednik Franceta Kutnarja, kateri je bil med tem umerl, in po katerem je, preden je šel iz Lavanta, mertvaški govor imel. —

„Ljudski glas, božji glas“ je navaden pregovor, in tukaj se je pa v resnici spolnil. Vse je želelo Slomškega za škofa, in radost je bila povsod velika, ko so slišali njegov poklic na škofov sedež. Vendar da ostanemo pri svojem predmetu, povedali bomo le, kaj je Slomšek na škofovem sedežu storil za ljudske šole.

Nekdanji žalostni stan ljudske šole med Slovenci poznajo častiti bravci iz lastne skušnje, ali so vsaj slišali od njega, in nekaj smo že tudi tukaj o tem govorili; povedali smo pa tudi, kaj je Slomšek storil špiritual, nadfajmošter in škofijski ogleda za ljudske šole; vendar določno pomagati je le mogel, ko je bil škof — in l. 1848. mu je ponudilo lepo priliko.

Komaj je bila narodna enakopravnost v Avstriji izrečena in vsaj v principu spoznana, pokazala se je vnebovpijoča krivica, da so hotli po ljudskih šolah Slovence ponemčevati. Vlada sama je spoznala, da je treba ljudsko šolo prestrojiti na bolj narodni podlagi; a kje najti moža, zadosti zvedenega, skušnega in rodoljubnega, da bi pomagal vladi s svetom in delom?

Takošnega moža je iskal minister Thun, in dobil ga je Slomškega. Marljivo, zaupljivo in odkritoserčno sta si dopisova-

la ta dva verla možaka skozi 4 leta; iz njih pisem vidimo dva moška značaja, takošne dušne blagosti, kakoršna je malokje; oba živo navdušena in pripravljena vse storiti za imenitno idejo — vesoljno ljudsko omiko. Njih vrednost verstniki niso spoznali, a potomci bodo vedili to ceniti, in če tudi nista v vseh rečeh pravo zadela, vendar prizadevala sta se vedno za naj boljše. Pozabiti pa ne smemo, da je bilo tukaj narediti čisto novo učilno osnovo; bolj popolnoma ima postati še le po večletni skušnji; zapreke so bile tudi neizrečeno velike: od ene strani stare presoje, od druge pa želje po ločenji; treba je bilo med prenapeto nemščino in slovensščino najti srednje poti.

Minister ga je povabil, naj razodene svojo misel zastran osnove ljudskih šol, ter ga zagotovi, da v tej reči ne bo ničesar ukazal, da bi se poprej z njim ne posvetoval. Slomšek se veselo ponudi, ter reče, da je njegova sveta dolžnost skerbeti za povzdigo ljudske šole po vsi svoji moči. Zaveže se, da hoče pregledati vse šolske bukve in preskerbovati, da se potrebne nove izdelajo.

Da bolj varno napreduje v tej silno važni reči, naprosi naj boljše učenike po škofiji, da naj mu povedo, kakošne nove bukve naj se ponjih mislih vpeljejo, in naj mu odgovoré na posamesne vprašenja. Najdejo se cele pole posamesnih bukev, ktere je predložil ministerstvu. Tu vidimo, da se je serčno poganjajal za nemško-slovenske šole tam, kjer je bil potreben nemški jezik. Sam je spisal za takošne namešane šole primerjavno slovensko - nemško slovnico. *) Poiskal si je naj bolj sposobnih učiteljev, da mu izdeljujejo nove šolske knjige; dajal jim je prav na drobno izdelane načerte, in je zopet vse poslane rokopise sam pregledoval in popravljajal.

Tako so bile po versti vse šolske bukve od prvega začetka noter do ponavljavne šole pripravljene in predložene; za „Ponovilo“ pa je Slomšek posebno skerbél. „Prizadeval sem se, da si pridobim naj boljše moči v svoji okolici; naznanil sem jim tvarino in obliko, spisane sostavke sem pregledoval in izbiral. To „Ponovilo“ ne ponavlja le šolskih naukov za bolj odraslo mladost, ampak je tudi pripravna domača knjiga za mladost, ktera šoli odraste, ker se ozira povsod na praktično življenje“. In v resnici so te bukve izdelane s toliko prid-

*) Njegova slovnica pa je bila bolj težka od sedanje praktične slov.-nemške gramatike, ali pisana je bila v ravno takem zmislu.

nostjo in z znanstveno vednostjo, da se skoraj ničesar v njih ne pogreša, kar je za te leta vediti potrebno, in kar more mladost razumeti. Tudi minister je te bukke posebno pohvalil, ker „ponavljanje posebno pospešujejo in so tudi slovenskemu ljudstvu po deželi v praktičnem življenji posebno koristne, ker budé vero in se ustavljajo zapeljivim naukom“.

Ko se je pa čez več let knezoškof v svojo žalost prepričal, da nekteri učeniki ne umejo rabiti teh bukev, je razglasil še na večer svojega življenja v „Drobtinicah“ l. 1862 (st. 275) kratek navod, kako naj se rabijo z naslovom: „Kratko vodilo za malo in veliko berilo. Učiteljem dober svet“.

Svet je spoznal njegove zasluge v šolstvu, kakor se je tudi spodobilo; knezoškof sekovski Jožef Ot. žl. Ravšer pravi (l. 1850.), da „so šolske knjige popolno namenu primerne, in da tudi glasno pričajo, kako je njih pisavec umen in v resnici pobožen“.

Rudmaš, šolski svetovavec, pravi, da on ne pozná drugačnega zdravila za ljudske šole; šolam, v katerih Slovencev ne poznajo ali jih imajo za pol Nemce, pomagati se ne more. Vsakdanja skušnja jih je že davno obsodila; vendar nekteri tega le nočejo slišati i. t. d. V ministerijalnem razpisu se bere: „Srečo si smemo vošiti, da smo dobili moža, ki je v to poklican, veljaven, učen in skušen tako, da se sme od tega dela, ktero je v prid šolskih otrok, pričakovati dobrega izida“.

To silno važno dopisovanje je terpelo štiri leta, in ako bi kdo zgodovino naših šol pisal, bo tukaj najdel naj imenitnejše reči; „kaže nam pa tudi, da je Slomšek vladi vselej zvesto in z veseljem pomagal, kedarkoli ga je potrebovala, in da je Slomšek dvoje verste bukev spisal; eno za čisto slovenske, druge za slovensko - nemške šole. *) Vidi se pa iz tega, da Slomšek v narodnih rečeh ni bil prenapet, in je rad pustil nemškemu jeziku pravico v krajih, kjer je njegovo znanje ljudstvu koristilo — ali mu je še celó potrebno bilo. Ravno on je bil, ki se je potegoval za namešane šole, in je tudi njegova obveljala; ni maral, da so ga zato prenapetneži zaničevali. V nekem kraju so mu „miserere“ odpeli, kakor da bi bil umerl za narodno reč in v nekem časopisu se je bralo: „Slišalo se je

*) Da se pové resnica, moramo omeniti, da bukke pri nas navadne, kakor slov. nemški „Abecednik“, „Pervo in drugo berilo“, „Prakt. slov. nemška gramatika“ niso samo Slomščekovo delo.

šumenje perut, ko je angel iz nebes padel“. Rad je potem takemu, kdor je govoril zoper prenapeto narodnost, smejé pravil: „Pazite, da tudi Vi ne pridete med zaveržene angele“.

Le eni reči se je določno ustavljal, namreč nemsčini v ljudski šoli pri keršanskem nauku. Zoper to zlo rabo je Slomšek terdo na pete stopal, in v njegovi vlogi do ministerstva dne 15. junija l. 1852. beremo, da se podučevanje v sveti veri, ne sme nikdar za podučevanje v jeziku obračati, ampak v keršanskem nauku naj se podučuje v tistem jeziku, kakor se v cerkvi božja beseda oznanuje; čisto nepotrebno je tedaj slovensko-nemške katekizme zopet natiskovati.

Toliko je tedaj Slomšek storil za ljudske šole; domače slovstvo je pa povzdigoval, ker je ali sam pisal, ali veliko-dušno druge pisatelje podpiral, ali jim dobro svetoval.

Da je on začel „Drobtinice“ spisovati, smo že povedali, tudi ko je bil škof, je nevtrudeno delal in pisal za nje. Bližeje ko je bil smerti, toliko bolj pridno je pisal; čutil je, da se mu smert bliža, in vendar je še imel svojemu ljudstvu, katerega je serčno ljubil, še toliko povedati.

Novo obširno delo, katero je škof dal svojemu ljudstvu, je bilo „Življenje svetnikov“. Sam je napravil načert za to delo; odbiral je življenjopisje, katero je bolj podučljivo kmetu in roko-delcu, in sam je spisal veliko životopisov.

Kdor koli je imel kakošno slovstveno delo, rad je poprosil njega dobrega svéta, ter ga dobil ljubeznjivo in previdno; še celó iz tujih škofij so mu večkrat bukve pošiljali, da jih pregleda in poterdi. Dosti je bilo, da je stalo njegovo ime spre-daj; gotovo so take bukve dobro prodajali.

S posebno radostjo pozdravil je pa društvo sv. Mohorja, katero se je osnovalo l. 1851. v Celovcu, da se izdajajo dobre knjige za ljudstvo. Več let je temu društvu dajal čisti donesek iz „Drobtinic“, in v posebno tolažbo mu je bilo, da je pri njegovem odhodu iz Koroškega višji pastir kerški to društvo v svojo pokroviteljstvo sprejel.

(Konec sledí.)

Pomenki

o

slovenskem pisanji.

XLV.

U. Metelko piše tudi Hrovat, Hrovaško (Kroat, Kroa-

tien), drugi pa, zlasti novejši knjižniki, rabijo zdaj *Horvat* — *Horvaško*, zdaj *Hervat* — *Hervško*, i sada *Hrvat* — *Hrvatsko*.

T. Stara slovenska oblika je *Hr'vatin'*, množn. št. *Hr'vati-e*, gerška *Χρωβάτοι*, *Χωρβάτοι*, *Χωροβάτοι* . . ., latinska *Crawati*, *Chruuati*, *Chrowat*, *Crowate*, *Chrobatae*, *Crouacia*, *Croata*, *Harvati* i. t. d.; Truber ima *Crouati*, Krell *Hervatsko*, Dalmatin *Haruati*; Ogri jim pravijo *Horvátok*, Nemci *Kroat* — *Krobat*, *Kroaten* — *Krobaten*; Serbi jih zovejo *Hr'vati*, sami se kličejo *Hr'vati*, *Horvati* i. t. d.

U. Kako se razlaga in kaj pomeni ime njihovo?

T. Eni ga izpeljujejo a) iz hora ili gora sploh (*Horvát* je v čes. slov. *Waldland*), eni b) posebej od *Karpátov* ali *krapakov* — kakor tujci pravijo goram, katerim Slovani velijo *Gory*, *Tatry* ali *Horby* t. j. *Chrby*, in celo Šafařík misli, da je po tem (*Chribet*, *Chrebet* = *Bergrücken*, *Chrben* - *Chrbten* ali *Karpathen*) posneto ime narodovo: *Chrb* — *Chrwat*; c) drugi pišejo, da iz *hrvam*, *hrvati* pugno, *dimico*, *certo*, *kämpfen*, *ringen*, cf. stsl. *r'vati* se pugnare, nsl. *rvati* se *rixari*, *croat*, *hrvanja* *lucta*): „Bojeven narod in junašk, kakor je *hrvatski*, ni samo dandanašnji, pravi *Terstenjak* (Nov. 1862), temuč že od nekdanj ima očake, katerih imena pomenjajo: *boj* in *sek*; tako je tudi ime *Hrvat* od *hrvam*. V starohrvaških listinah nahajamo imena: *Hrviša*, *Hrvaš* in *Hrvoje*; d) še drugi menijo, da so dobili ime po banu svojem *Hrovatu* ili *Horvatu* i. t. d. —

Pisal sem nekoliko o tem naslovu l. 1862 po *Kopitarju*. *Glag. Cloz. p. LXXI*: „*Liceat et de ipso vocabulo Croatarum adnotare aliquid. Constantino Porphyrogenito scribuntur Χρωβάτοι*, i. e. *Hrovati*. *Ipsissimum hoc nomen habent etiam a proximis vicinis Carniolanis: Hrovát, pl. Hrovátje. Cui ad amussim respondet Hungarorum Horvát; nam cum e suae linguae ingenio non possint incipere vocem a binis consonis Hungari, primam vocis syllabam, ex Hro — mutarunt in Hor — sicut e brát (frater) fecere barát et sexcenta similia. Hunc hungarismum etiam Zagradienses adoptavere, qui Horvat dicunt et se ipsos nunc, et antea Dalmatas dixere. Illyrii contra H'rvat efferunt, per H verum, non X cyrillianum, et vocalem dimidiam inter H et r litteras. Sed omnes hae scriptiones satis evincunt, vocabulum Hrovat nil habere*

negotii cum hr'b't i. e. dorsum; imo neque cum montibus Carpathiis, nisi si forte montium ipsorum vocabulum adulteratum sit a Veteribus graecis et latinis, quibus Carpathium mare familiarius fuerit, quam Hrovatorum sive natio, sive montes“.

U. Kako naj pišem toraj ime bližnjih naših sosedov, kadar pišem slovenski?

T. „V slovenskem se mi zdi po mnogih dobrih slovnica, po splošnji izreki in po priliki latinski in stari gerški edino pravo Hrovat, hrovaški“, sem djal takrat, in tako tudi naj raji pišem. Vjema se v tej pisavi razun tega z obliko nemško, pa tudi družih omikanih narodov. Kdor se hoče ravnati po sedANJI hrovaški izreki, piše Hervat, hervatski, in kdor izpušča polglasnik ali — kakor pravijo — r rabi samoglasniško, pisari Hrvat, hrvatski.

XLVI.

U. „Serborum gens, quos etiam Chrovatos vocant, gens Chrovatorum; quos nonnulli Serbios vocant“ — se bere (Stritter II. 165. 400.), in to nam kaže navadno obliko Hrovat pa tudi Serb. Bilo je to poslednje imenovanje nekdanj občno, kakor si že razkazal, ali sedaj je posebno; kaj neki pomeni?

T. Razno je pisano v starih knjigah: Serbi (Plinius), Σέρβοι ali po družih Σιρβοι (Ptolemaios), Σπόροι (Sorbi, Prokop), Cervetii, Zeriuiani, Seruiani, Surbi, Sarbi, Sorabi, Sebli, τὰ Σέρβια, Sereb' in Serb' (Nestor), Sr'bin, Srb i. t. d. In ravno tako različno je tudi razlaganje njegovega pomena.

U. Ktero je znano tebi; povej mi nekoliko povej!

T. Izmišljevali so si nekteri, da je to ime a) po vojvodu ali imenitnem možu (Sarbi); b) da je *srb* = voda, in Serbin kar Vinde; c) Sirbi tum dicti a serendo, ali slov. a serpi; d) Σπόροι, ker so stanovali po selih σποράδην t. j. razsejani ali simtertje, e) Serbljani ali s hribljani, in f) Servi in Serviani t. j. Sclavi (schiavi), in dové kako še — brez vzroka, če tudi ne brez poroka!

U. I ktero je vendar pravo razlaganje?

T. Šafařík ga je menda zadel, ki lika ime Serb iz *srb* t. j. narod, ljudstvo (natio, gens, ind. serim natio). Kakor se naj primerniše izpeljuje beseda „Deutsche“ iz got. thiuda ali thioda (stn. diat, lett. tauta); tako — pravi — so se Slo-

vani imenovali nekdanj Serbi (Srbi) t. j. ljudje istega naroda.

U. In kako se določi pisatev? Kako čem pisati jaz?

T. Nestor, Rusje, Poljaki, gornji ali severni Serbi (Sorbi, Sorabi) pišejo in izgovarjajo glasnik med *S* in *r* na tanko: Serb, rus. Serbino, Serbinowka, polj. Serbinow, Sarbin; Lužičani: Serb, Serbjo (pl.), serbski in serski (serska ryč); Serbi podonavski so pisali nekdanj razno, sedaj pišejo večidel Sr'b, Srbín, Srbljin, srbski ili srpski; enako izgovarjajo in pišejo Čehi: Srb, Srbín, Srbljin, srbski i. t. d. Ker se ime Serb (serbski) v tej obliki nahaja v prestarih latinskih in gerških pismih, ker se strinja z novimi olikanimi jeziki, ker se podá knjigam severoslovanskim, in ker pristuje tudi slovnici ter izreki slovenski, toraj ga rabim i jaz v knjigi slovenski.

P a š n i k.

Pestaloci piše: „Skušaj da bodo otroci naj prej dobroserčni, ljubeznjivi in dobredelni, potem jih navadi, da bodo mogli ljubezen in dobredelnost tudi v svojem okrogu spolnovati. Glej na vsakdanje prigodke, in skerbi, da otroci pazijo na to, kar se okoli njih godí. Ako bi mogel noči prečuti, da otrokom pokažeš v djanji in z zgledi, kar jim drugi z besedo hočejo dopovedati, je bolje, da noč daruješ. Pestaloci je svojim učencem kaj malo z besedo pojasnoval, ampak če so bili tihi, jih je smehljalje ljubeznjivo vprašal: „Ali niste pametniši in ljubši, če ste tihi, kakor pa, če vpijete in razgrajate?“ Če so se mu prilizovali in ga svojega očeta imenovali, jih je vprašal: „Otroci, ali se smete očetu hliniti? Je li prav, če mi sedaj kušujete roke, za herbtom me pa žalite?“ Če se je govorilo od nesreč in težav v deželi, je djal: „Ali Bog ni dober, da je vstvaril naše serce tako usmiljeno?“ Tudi jih je prašal od časa do časa, če je kak razloček med gosposko, ki uboge odgojuje tako, da si potem lahko sami pomagajo, in med gosposko, ktera jih samim sebi prepusča, ali jih živí z izprošenim kruhom v hišah za uboge, in jih ne odvadi pohajkovati. Pogosto jim je pripovedoval od kake družine, ki si je s pridnostjo toliko prislužila, da ji je bilo mogoče sirovim in nevednim ljudem pomagati. Na njegove persi se naslanjajoče je vprašal: „Ali bi hoteli tudi vi, enaki meni, med revnimi ljudmi živeti, in jih odgojevati

v dobre ljudi?“ Mili Bog, kako so bili mali ginjeni! s solznimi očmi so odgovarjali: „Da bi nam to le bilo mogoče!“

Tako je učil Pestaloci, tako izrejal svoje otroke. Ni jih učil s suhimi besedami, kaj naj vedo, hočejo in morajo, ampak dobre občutke in kreposti je skušal prej v njih obuditi, preden jih je to z besedo učil, ker napčno se mu je zdelo z otroci se pogovarjati od reči, ktere še ne poznajo. Veselilo pa je njogove učence vse to, da so vedili, kako izverstnega učitelja imajo. Znano jim je tudi bilo, da ne bodo ostali zmiraj na duhu revni, ampak da z verstnimi vedami bodo stopili enkrat med ljudi. Čutili so, da se več učijo, kot drugi otroci, zato jim je pa bila ta teža tudi kmali lahka reč.

Ko je leta 1799 terg Altorf pogorel, je zbral Pestaloci svoje učence, in jih je sledeče nagovoril: „Poslušajte, ljubi otroci, Altorf je pogorel! Morebiti, da je v tem trenutku več kot 100 otrok brez stanovanja, brez živeža in brez obleke. Ali bi ne hoteli vi kakih 20 nesrečnih otrok k sebi vzeti?“ „Da, mili Bog, da“, so vpili otroci, in poskakovali so od veselja. „Pa, otroci, nekoliko pomislite, mi nimamo toliko denarja, kolikor si ga želimo, in morda, da ga zavoljo teh nesrečnih otrok tudi ne bomo več dobili. Zavoljo tega bote pa mogli bolj delati, da jih bote mogli preživiti, pa tudi od svojih oblačil jim bote mogli kaj dati. Ne recite tedaj, da si te uboge otroke želite, in da hočete zarad njih v pomanjkanji živeti“. Vse to so mogli otroci ponavljati, da bi bil gotov, da to res umejo, in kaj želijo. Pa to otrok ni ostrašilo, ampak še le veselilo jih je; enoglasno so mu vsi odgovorili, da jih hočejo in želijo k sebi, če bi tudi morali bolj delati, manj jesti in obleko ž njimi deliti.

Enkrat pridejo trije piskrovezi v sirotišnico. Pri odhodu dajo nekatere krajcarje za te uboge otroke. Pestaloci ne pusti možev iti; pokliče otroke in pravi: „Ti možje so daleč od svojega doma, jutri ne vedo, kje bodo spali, kje kaj jesti dobili, sami so darov potrebni; pa ker imajo usmiljeno serce, in vidijo, da ste revni, dajo za vas ta denar po svoji zmožnosti. Pridite in zahvaljujte se jim!“ To viditi stopijo možem solze v oči, in otroci se jim ganljivo zahvaljujejo.

Nek učitelj je imel tri pregovore, ktere je vselej starešem povedal, kedar so mu kakega otroka pripeljali v šolo. Rekel jim je namreč: „Sam ne morem odgojevati, ampak vi mi morate pomagati. In če mi pomagata, ne vlecite „nazaj“,

kedar jez pravim „naprej!“ In če je oča svojega „božčeka“ hvalil, in mati svojo ljubljenko milovala, je še pristavil: „Boljše je imeti neizgojenega otroka, kakor pa zagojenega“. Povedal je tudi kako pripoved, kakor n. pr.: „Poznal sem izverstnega ljutnista, ki je imel navado reči: Ako dobim učenca, ki ne zna še nič na citre, zahtevam 5 gl. učnine na mesec; če pa dobim takega, ki že nekoliko zna, mora mi plačati 10 gl. In če sem ga vprašal, zakaj tako, mi je rekel: „Pet goldinarjev mi mora plačati za to, da ga učim, in pet goldinarjev pa zato, da ga odvajam“.

Dobra navada je bolja, kakor cela versta dobrih vodil; in slaba privada je hujša, kakor sto nepravilnih zaumenov. Podučevati, pa ne vaditi, se pravi prazno slamo mlatiti; vaditi in pa podučevati se pravi ljudi izobraževati. O. Egidi Jaiz piše: „Nek katehet, kateri je imel le 13 učencev v poduku, jim nekega dne reče, da naj se zgodaj vadijo berzdati svoje strasti, in si večkrat kaj prijetnega odreči. Podučeval je naj pred splošno, potem pa posamesno. Rekel jim je, da zjutraj, ko se zbudijo, naj koj vstanejo; da jim pa to ne bo težavno, morajo koj vstati, kakor hitro se zbudijo, kolikor delj časa vstati odlašajo, toliko težavniše vstajajo. Neki dan vpraša odkritosrčnega dečka, če zjutraj koj vstane, ko se zbudi. „Koj“, mu odgovori deček veselo. Vpraša drugega. Pa ta se izgovarja, da bi bil vstal, ko bi ne bil zopet zaspal. „Ravno to kaže, da si premišljeval, ali bi vstal, ali ne“, mu odgovori katehet. Tako je katehet precej časa spraševal učence, s tem je lene sramotil, pridne pa še bolj spodbujal. V malo tednih jih je tako daleč pripravil, da so lahko vsi zgodaj vstajali“. — Se vé, da ni zmiraj lahko in hitro se kaj dobrega privaditi; hudo navado opustiti, je zmiraj težko in hudo. To je skusil oni Francoz, ki se je hotel odvaditi, da bi ne bil predolgo spal. Ker je bil mehanikar, je napravil svojo uro tako, da ga je budila. Ob štirih zjutraj je stopil s hišice, ki je bila narejena pri uri, bobnarček, in je bobnal budnico tako veselo in močno, da se je spavec pri tej priči zbudil in koj vstal. Pa kmali se je bobnarčkovega vriša privadil, in se ni več zbudil. Bobnarček je mogel preč, in namestu njega je napravil kačo, ktera mu je vsako jutro tako silovito sičala na uho, da se je pri tej priči zbudil, in je skočil iz postelje. Pa tudi to mu ni dobro koristilo. Naredil je potem pri uri majhen količek in ga tako vrv-

nal, da kedar je ura zjutraj štiri bila, mu je padel na noge. Ker se je pa hotel količevega udarca še v postelji ozdraviti, je zopet zaspal, in je spal dalje, kakor sicer. Toda to stanovitnega moža še ni ostrašilo; sklene, si zdaj še le prav do živega priti. Zedinil je namreč z uro mašino, ktera ga je vergla s postelje na tla, ko je prišel čas, da mora vstati. Tako jo je še le zadel.

M. Zarnik.

Šolsko blago.

Številjenje. 1) V Evropi živi 275 milijonov ljudi, v Aziji 720 mil., v Afriki 200 mil., v Ameriki 89 mil., v Avstraliji 4 mil. Koliko je vseh ljudi na zemlji?

2. V neko šolo hodi 85 učencev in učenk, katerih je 15 več kakor učencev. Koliko dečkov in koliko deklic hodi v to šolo?

3. Platnar kupi kos platna za 38 gold., in ga prodá za 43 gold.; koliko gold. od sto je pridobil pri tej kupčiji?

4. Nekdo služi na leto 900 gold. plače, pa na leto 5krat toliko izdaja, kakor prihrani; v koliko letih si bo prihranil 1000 gold.?

Pogovor pod lipo.

Nemec I: Že ne pomnim, od kar se poganjam za čast, da bi mi moj slavní narod samoglasniški klobuk na glavo djal, pa nič ne opravi! Pravijo, da sem pravi magarec, da kaj tacega sanjarim; pišejo pa me le radi za glasnika, n. pr.: Oertl, Hyrtl, Neustadt, Neumarkt in še veliko tacega!

Slovenec r: Veš kaj? Posloveni se, pa boš imel kmali dokaj zagovornikov. Mene že mnogi rabijo za samoglasnika, in me v kratkem bodo vsi. Zmaga mi je zagotovljena; vse nasprotovanje ne bode pomagalo nič. Le pristudno mi je, da mi nekteri še zmiraj šterkovca e pripregajo. Pridi k nam, pridi! dobiva še kacega novinca, ki želi tudi promoviran biti, in ako se bo e preveč maličil, ga bomo med soglasnike degradirali, pa bo mir besedí.

Slovenec I: Vesta kaj? Jaz sem tisti novinec, ki pa imam stare pisma, prestare diplome, da sem plemenitega samoglasniškega rodú. Bil sem samoglasnik v staroslovenskem; tako se bere v njih; zakaj bi ne bil tudi v novoslovenskem? Zdaj, ko vse na stare pravice gre nazaj, in so bratcu mojemu r^a naravne pravice njegove že zagotovljene, zdaj tirjam iz

doslednosti tudi jaz, da se meni poverne moja dedšina, in da se mi prizná zopet samoglasniška veljava moja.

Nemec r: Tiho, tiho! Vidi se, da revčeka Slovenca nemški dobro ne znata. Pismo, katero vama prilastuje samoglasniške pravice, ni še tako staro, in še to je bilo ob veljavo djano koj drugo leto z drugim očitnim pismom. Oboje, se vé, je narejeno po nemški, uno v Beču, to pa v Bonu. Dokler se tedaj prvo ne rehabilitira, kako moreta tirjati kaj takega?! Ti pa, bratec moj I, bodi tiho in zmiraj, da ne prideš zavolj svoje doslednosti ljudem v zobe, dokler ti tega ni treba! *Sp.*

Novice.

Iz Zagreba. 10. in 11. preteč. m. je bila tù prva velika skupščina ljudskih učiteljev, pri kateri se je ustanovilo novo društvo „zadruška učiteljska“, kteremu bo namen, da se po prineskih udov osnuje zaklada na podporo učiteljskih sirot. Bog daj tej blagi družbi naj boljši uspeh! Učitelj je gotovo dvakrat bolj ubožen, če ga zraven vsakdanjih težav in nadlog še tare grenka skerb, kako se bode živila njegova ljuba družinica, kedar njemu oči zatisne bela smert. *)

Iz Laške nadfare. Menda je vsak pameten človek do dobrega prepričan, kako koristne in potrebne so šole za narod. One so gojilišča potrebnega izobraževanja, lepega obnašanja, njezne omike; pa so tudi semenišča časne in večne sreče. Bili so časi nam Slovencem kakor v vsem tudi v tem neugodni, da so se nam sicer šole dajale, toda naučili se ničesar nismo v njih; kajti prednašalo se nam je vse v tujem, nemškem jeziku, in gorjé ubogemu otroku, kateri se je prederznil, v šoli slovensko besedico ziniti! Kaznovan in zasmehovan je bil, da je bilo joj. Spominjam še se dobro žalostnih časov, ko smo se kot majhni dečki v Mariborskem predmestju sv. Magdalene učili katekizma, se vé da vse po nemški; in prvo vprašanje je bilo: „Was ist der Zweck der Religion? Was ist der Endzweck der Religion?“ Gledali smo se in strmeli nad temi besedami, in vedno prebirali in prebirali: „bos is der cvek der reglijon?“ Mislili smo zmiraj na „cveke“ v svojih čevljih, in pri „endevek“ na zadnjega na opetnicah. Pa to vse ni nič pomagalo; učili smo se „cveka“ iz glave, če ga tudi razumeli nismo. —

No, ti žalostni časi so se sedaj, hvala Bogu! vendar nekaj

*) Tudi na Kranjskem imamo že nekaj let enako dobrotno društvo, toda še sedaj jih je mnogo, ki mu niso prijatli in menda čakajo, da bi jih predniki silili k temu, kakor gosposka zanikerne učence v šolo. Za to, kar je tvoj in tvojih bratov dobiček, se vendar že sedaj ne daj priganjati!

zboljšali; poznala je tudi visoka vlada, da, ako se Nemec, Lah ali Madjar v nemškem, laškem in madjarskem jeziku v začetnih šolah podučuje, da bi te milosti menda tudi Slovenci vredni biti smeli. In tako so se začele sedaj tako imenovane slovensko-nemške šole: naprava, s katero smo sicer eno stopinjo naprej storili, ktera nam pa še vendar popolnoma pravična ni, ker je protinaravno, otroka že v najnježniših letih zraven materinskega jezika že tujega jezika učiti. Toda naj bo; o tem bi se moglo še veliko govoriti. Vsaj toliko vendar imamo sedaj, da se tudi smemo svojega narodnega jezika učiti! Počasi bo že še boljše.

Narodnih šol nam je tedaj sila potreba. Hvala Bogu, tudi v laški dekaniji se je v tem obziru v zadnjih letih veliko zlepšalo. Laška dekanija, gorata in težavna, pa tudi razpostrana, ima blizu 20.000 duš, in vendar so v vsi dekaniji dolgo časa le tri prave ljudske šole bile, to je v laški nadfari, v Loki in Trebovljah. Sedaj so se pa časi tudi pri nas na boljšo stran obrnili. V Jurjevem Kloštru (Gajrach) in pri sv. Marjeti blizu Toplic ste se ravno kar pravi farni šoli ustanovile; pri Zidanem mostu se je na pet let občinska šola napravila; v fari sv. Jakoba v Dolu je lepo šolsko poslopje že dozidano, in bo se tam v kratkem redno šolsko podučevanje začelo, in v fari sv. Jederti se tudi šola zida in bo v kratkem dogotovljena. Glejte vesel napredek! Laška dekanija se sme s tem res ponášati, da se je v njej v kratkem času toliko zgodilo. In kar je najlepše, ljudstvo sploh, ktero je navadno rado zoper šole, ter se vsacega krajcarja šolskih izdatkov boji, začenjalo je pri nas razumovati, kako potrebne in koristne da so šole, in je v teh slabih časih stroške za zidanje novih šol prav radodarno poplačalo. Veselo znamnje, da slovenski narod iz dolgega svojega dušnega spanja povsod vstaja, in hrepeni po večji omiki in izobraženju.

Ker se je tedaj zadnja leta število učiteljev tako veselo zmnožilo, sklicali so naš prečestiti gospod dekan in nadžupnik, Anton Žuža, v Laški terg (Tüffer) v dekanijo svetovavni zbor učiteljev in kateketov laške dekanije. Snidilo se je tedaj 25. oktobra 15 učiteljev in kateketov, in posvetovanje je bilo prav važno in koristno. Vladal je sploh prav vesel slovenski duh in vsi so spoznali, da pri nas slovenski jezik svoje nadvlade zgubiti ne sme, da je sicer po zdanjih žalostnih okoliščinah potrebno tudi učenje nemškega jezika, toda da mora podlaga biti vsemu podučevanju slovenski, materinski jezik. Tudi o potrebi narodnega petja se je govorilo prav izvrstno in jedrnato. Že nježni otročiči se morajo v šoli podučevati v krasnem milem petju slovenskem. G. Janez Irgel, učitelj v Trebovljah, je to v izvrstnem vpisu dokazal. Tudi se je sploh želja izrekla, naj bi se ustanovila v naši dekaniji knjižnica za učitelje, v kateri bi nahajali potrebnih bukev in časnikov za izobraženje svoje. Če se ravno ta želja ne dá čez noč izpolniti, zgodilo se pa bo z združenimi močmi že kaj sčasom. Bog daj blagonosen napredek! Po dokončanem posvetovanju, pri katerem se je še mnogo drugih važnih vprašanj in želj izreklo, bilo je prijazno kosilo pri č. g. nadžupniku, pri katerem se je napivalo v zahvalo predsedniku, g. dekanu, in v dober vspeh naših šol in omike Slovencev.

(„Slovenec.“)

Iz Ljubljane. V domačem časniku „Triglav“ št. 88. so nekatere miločitne gospé in gospodičine blagosserčno misel sprožile, da bi gospé in gospodičine ubogim otrokom obleko šivale, in bi jo potem na sv. večer razdelile. Kakor se čuje, so se res dobre duše tega dela poprijele, in že nabirajo milodarov za ubožčike. Komu se vendar serce radosti ne širi, slišati da za naše uboge otroke skerbé gospé in gospodičine, ki rev in britkost življenja ne poznajo toliko iz lastne skušnjé, pa imajo vendar usmiljeno serce do siromakov. Kako zelo dopadljivo je tako ravnanje božjemu Učeniku, ki je na svojem pozemeljskem potovanju otroke posebno ljubil in k sebi vabil, rekoč: „Pustite malim k meni priti, ker njih je nebeško kraljestvo“. — Naj bodo tem blagim dušam posebno priporočeni šolski otroci, ki dostikrat nimajo obleke, da bi se branili hudemu mrazu in nemilemu vremenu. Ko bi te blage duše vidile naše siromake, kako vsi trdi od mraza v šolo prihajajo, ker njih starši zavoljo revščine ali samopašnosti jim ne morejo napravljati potrebne obleke — v serce bi se jim usmilili. Ni ga tudi večjega veselja za učenika, kakor takrat, kedar more siromašnemu pa pridnemu otroku kako pero, polo popirja ali kaj družega v šoli potrebnega podariti, ali ga dobrim ljudem priporočiti; učenec viditi ljubezen pri svojem učeniku, ga tudi ljubi nasprotno. — Naj se tudi „Tovars“ spodobno zahvaljujo vsem blagim dobrotnikom mladine, posebno naj pa izreče svojo spodobno hvalo blagodušnemu gospodu E. Terpin-u, ki se je Šentjakopske glavne šole tako dobroserčno spomnil, ter podelil ubogim te šole veliko potrebnega orodja za pisanje. Naša dolžnost je, da se blagim dobrotnikom dostojno zahvaljujemo; usmiljenim pa je na unem svetu obljubljeno nebeško kraljestvo: „Blagor usmiljenim, ker usmiljene bodo dosegli“, in: „s kakoršno mero bote merili, s takošno se vam bo tudi merilo“.

— V g. Giontinitovi bukvarnici je prišel na svetlo nemški kalendar pod imenom: „Laibacher Kalender für Studierende. 1866“. V njem je mnogo statističnega šolskega blaga, zavoljo kterega ga tudi vsem ljudskim učiteljem priporočamo. Sostavil ga je g. Fr. Gerkman.

Listnica. Vse č. g. g. naročnike, ki so prestavljeni v drugi kraj v službo, prosimo, naj to naznanijo založništvu „Uč. Tov.“, in naj pošljejo 10 kr. za novi napis, ako ga hočejo imeti pred novim letom. — G. Dr. Z. v B.: Rekli ste, da imate neki prav znamenit spis za „Tov.“, ki ga nam bote precej o začetku šolskega leta poslali. Prosimo, spolnite svojo obljubo! — G. J. P. v Lj.: Zavoljo napevov pišite Riharjevi sestri Jerici, in dobili jih bote. — Mnogim, ki poprašujejo po nekdanji „Ceciliji“: G. Giontini prodaja „Cecilijo“, in ima še nekaj vezkov. — Nekemu učitelju, ki še „Tov.“ ne pozná: Potrudite se k vašemu gospodu kaplanu v farovž, radi ga vam bodo pokazali, in vam povedali kakošen je, koliko veljá i. t. d.

Današnjemu listu so pridjani šolski ukazi.

Odgovorni vrednik:
Andrej Praprotnik.

Natiskar in založnik:
Jož. Rudolf Millo.

K u r r e n d e

des fürstbischöfl. Konsistoriums Laibach v. 25. October 1865 B. ¹⁵¹⁶/₂₆₆

an sämtliche

Schuldistriktsaufsichten und an die k. k. Normalschul-Direktion
in Laibach.

Die hohe Landesregierung hat unterm 4. d. M. Z. 11139 wörtlich anher eröffnet:

„Laut Erlasses des h. k. k. Staatsministeriums vom 21. v. M. Z. 2378/C. U. ist die Erfahrung gemacht worden, daß einzelne zweijährige Lehrerbildungs-Anstalten Lehramts-Kandidaten in größerer Anzahl schon bei Ablegung der Schlußprüfung die Befähigung als Lehrer für Hauptschulen und für dreiklassige Volksschulen zuerkennen.

Eine solche Praxis ist unzweckmäßig, schädlich und dem Geiste der bezüglichen Vorschriften durchaus nicht angemessen, sie läugnet geradezu den Erfahrungssatz, daß man erst durch das Lehren Lehrer werde. Die Erfahrung zeigt nicht selten, daß Lehramts-Kandidaten mit dem besten Befähigungs-Zeugnisse im praktischen Unterrichte von manchem ihrer schwächer befähigten Kollegen, welche zur Fortbildung durch die noch abzulegende Lehrprüfung gezwungen sind, übertroffen werden.

Mancher junge Lehrer, der unter einer zweckentsprechenden Anleitung und bei der Sorge der noch zu bestehenden Lehrprüfung sich sehr brauchbar für seinen Beruf ausgebildet hätte, hat, durch das Hauptschullehrer-Zeugniß aller weitem Sorge entbunden, seine Fortbildung vernachlässiget, und ist für das Lehrfach verloren gegangen. Das hohe k. k. Staatsministerium hält es deshalb, zumal im Hinblick auf die Aenderungen, welche bezüglich der Ernennung der Lehrer in mehreren Ländern bereits eingetreten sind, und noch eintreten werden, im Interesse des Volksschul-Unterrichtes und der Fortbildung des Lehrstandes für dringend geboten, daß die zweijährigen Lehrerbildungs-Anstalten den aus der Präparandie tretenden Kandidaten selbst bei ganz entsprechendem Prüfungserfolge in der Regel nur die Befähigung als Unterlehrer mit der Gradazion für Hauptschulen und für dreiklassige Volksschulen (die Befähigung für Hauptschulen schließt jene für dreiklassige Volksschulen in sich) zuerkennen, und von der Gestaltung, Befähigungs-Zeugnisse als Lehrer für Hauptschulen und dreiklassige Volksschulen auszufolgen, künftig nur ausnahmsweise bei einer besonders hervorragenden Befähigung eines Kandidaten Gebrauch machen. Solche Ausnahmen werden zunächst bei Lehrindividuen eintreten können, welche schon früher einige Jahre im praktischen Lehrfache zugebracht und den zweijährigen Kurs nur ihrer besseren Ausbildung wegen nochmals gehört haben.

Kandidaten, welche aus der Präparandie mit Unterlehrer-Zeugnissen entlassen wurden, haben künftig eine wenigstens dreijährige gute Verwendung im praktischen Unterrichte nachzuweisen, um zur Ablegung der Befähigungsprüfung als Lehrer für Haupt- oder dreiklassige Volksschulen zugelassen zu werden.

Lehramtsprüfungen jeder Art für drei- und vierklassige Volksschu-

len sind in Zukunft ausschließlich an den Lehrerbildungs-Anstalten von den für die Präparanden bestehenden Prüfungs-Commissionen abzuhalten“.

Hievon ist im geeigneten Wege die betreffende Verlautbarung mit dem Beifügen zu veranlassen, daß alle nur als Unterlehrer für Trivialschulen qualifizirten Lehrindividuen zu der hiermit vorgeschriebenen Prüfung gehörig vorbereitet erscheinen mögen, um das Ziel zu erreichen, in welcher Hinsicht, was diese Vorbereitungen betrifft, die bisherigen Ausschreibungs-Currenden der Consistorial-Prüfungen hinlängliche Winke enthalten.

Auch wird noch erinnert, daß darnach selbst solche Lehrindividuen, welche bis nun die Lehrerbefähigung bei minder genauer Behandlung erhalten haben, seit dem aber in der Selbstbildung notorisch zurückgeblieben, auch zum Ablegen der besprochenen Prüfung aufgefordert werden könnten; da diese Vorschrift wohl nur die gehörige Ausbildung und vervollkommnung der Volksschullehrer zum Hauptziele hat.

K u r r e n d e

des fürstbischöfl. Consistoriums Laibach v. 31. Oktober 1865 B. 1603/324

an sämtliche

Schuldistriktsaussichten in Krain.

Anlässlich vorgekommener Fälle, wo das Einschreiten der Schulprovisoren um definitive Ueberkommung der Schulplätze verschiedentlich ungehörig instruirt war, findet das Consistorium hauptsächlich wegen des Umstandes, daß auch hierlands wie in den nachbarlichen Diözesen, wo das neue Schulpatronatsgesetz bereits in's Leben getreten ist, manche Nekereien für brave Schulprovisoren nicht ausbleiben dürften, nachstehende Belehrungen hinauszugeben, wie dem vorzubeugen sei, beziehungsweise wie sich dieselben um definitive Anstellungen ordnungsgemäß noch bei Zeiten umzusehen haben:

1. Hängt der bezügliche Schulposten von einem Privatpatronate ab, so könnte der Betreffende die fragliche Präsentation nach den §§. 144, 145, 1c. der pol. Schulverf. unmittelbar, also mit Umgehung des Pfarr- und Schuldistriktsamtes erlangen. Allein weil ein besonnener Privatpatron wohl kaum dieselbe einem Gesuchsteller ertheilen dürfte, ohne vorher über dessen Würdigkeit Erkundigungen einzuziehen, so erscheint es sicherlich naturgemäßer, daß der Bittsteller ein ordentlich verfaßtes, an den Patron stilisirtes, gehörig belegtes und eigenhändig und sorgfältig geschriebenes Bittgesuch dem betreffenden Schulvorsteher zur gutächlichen Einbegleitung an das Schuldistriktsamt vorlege, dieses aber in gleicher Art an das betreffende Patronat leite.

In diesem Gesuche, wie in dessen eben berührten Einbegleitungen muß genau bezeichnet werden, ob die gebetene Präsentation auf den Schullehrer- und Organistenamt allein, oder auch zugleich auf den da-

mit gemeinlich verbundenen Mesnersdienst zu lauten habe. Gehörig belegt soll das fragliche Gesuch werden mit dem Tauffcheine, den Studienst-, Dienst- und, wo vorkommend, auch Belobungszeugnissen, womit die Dienstdauer im Allgemeinen und Insbesondere dargethan, zugleich aber auch der Stand — ob ledig oder verheirathet — und eben so alles Uebrige bescheiden beigelegt wird, was die Bitte unterstützen könnte.

Erfolgt darauf die gebetene Präsentation, so ist sie anher zu leiten, damit auf Grund derselben das hierämliche Anstellungsdekret ausfertigt werde.

2. Ist aber die fragliche Stelle von einem öffentlichen Patronate abhängig, so ist das Gesuch nach obigen Andeutungen, in gleicher Weise zu verfassen, mit einer Gulden-Stempelmarke zu versehen, an die betreffende k. k. Behörde ordnungsgemäß zu stillsiren und beim Pfarramte zur gutächlichen Anleitung an das Schuldistriktsamt und von diesem anher zur weitem Vorlage einzubringen.

Hiedurch entfallen alle sonst üblichen Zeugnisse, die nur Stempel erheischen aber selten vollen Glauben verdienen, und mit denen gemeinlich vorschriftwidrig verfahren wird, da solche den Lehrindividuen nur von der Schuldistriktsaufsicht einzuhandigen sind, wenn dieselben in einen andern Schuldistrikt übertreten.

Von der hier behandelten definitiven Anstellung ist aber wohl zu unterscheiden die sogenannte Stabilitäts-Erklärung des Hauptschulen-Lehrpersonales, das von der hohen Landesregierung unmittelbar die Dekrete erhält, und für welches nach Ablauf des gut bestandenen Trienniums die bezügliche Direktion durch die Schuldistriktsaufsicht hieramts einzuschreiten hat, auf daß die fragliche Stabilitäts-Erklärung erwirkt werden möchte. Ingleichen unterscheidet sich dieselbe von dem im §. 152 des Schul-Coder beregten Bestätigungs-Dekrete, das nur für besonders verdienstliche schon definitiv angestellte Trivialschullehrer als eine besondere Auszeichnung, ähnlich wie der Musterlehrertitel, bestimmt ist.

Dieses diene zur dort- wie auch pfarrämlichen Darnachhaltung mit dem Beisage, daß nur nach Verdienst die Anempfehlungen bemessen werden sollen, damit bei einem anders gehaltenen Vorgehen der Aufmunterungszweck nicht verfehlt werde; weshalb auch begründete Abweisungen derartiger Bittgesuche schon in den beiden ersten Instanzen nicht selten erfolgen, oder wenigstens die gebetenen Einbegleitungen auf spätere Zeiten zur bessern Erprobung verschoben werden sollten. Dem Lehrpersonale aber soll dieses zur Anspornung dienen, sich des hier Versprochenen, da es für dasselbe wohl nur erwünscht sein muß, stets würdiger zu erweisen; wobei nicht vergessen werden darf, daß ein wie immer angestelltes oder dekretirtes Lehrindividuum in gleicher Weise entsetzt oder degradirt werden kann, wenn es durch sein Verschulden ein solches Vorgehen veranlaßt haben sollte.

Darum ist dieses zur allgemeinen Beachtung im ganzen Distrikte gehörig in Umlauf zu setzen.

mit demnachst zu bezeichnenden Umständen zu bezeichnen. Die erste ist die, dass die Sache, welche der Richter zu entscheiden hat, nicht nur eine Sache ist, sondern auch eine Person, die die Sache zu entscheiden hat. Die zweite ist die, dass die Sache, welche der Richter zu entscheiden hat, nicht nur eine Sache ist, sondern auch eine Person, die die Sache zu entscheiden hat. Die dritte ist die, dass die Sache, welche der Richter zu entscheiden hat, nicht nur eine Sache ist, sondern auch eine Person, die die Sache zu entscheiden hat.

Die vierte ist die, dass die Sache, welche der Richter zu entscheiden hat, nicht nur eine Sache ist, sondern auch eine Person, die die Sache zu entscheiden hat. Die fünfte ist die, dass die Sache, welche der Richter zu entscheiden hat, nicht nur eine Sache ist, sondern auch eine Person, die die Sache zu entscheiden hat. Die sechste ist die, dass die Sache, welche der Richter zu entscheiden hat, nicht nur eine Sache ist, sondern auch eine Person, die die Sache zu entscheiden hat. Die siebte ist die, dass die Sache, welche der Richter zu entscheiden hat, nicht nur eine Sache ist, sondern auch eine Person, die die Sache zu entscheiden hat.

Die achte ist die, dass die Sache, welche der Richter zu entscheiden hat, nicht nur eine Sache ist, sondern auch eine Person, die die Sache zu entscheiden hat. Die neunte ist die, dass die Sache, welche der Richter zu entscheiden hat, nicht nur eine Sache ist, sondern auch eine Person, die die Sache zu entscheiden hat. Die zehnte ist die, dass die Sache, welche der Richter zu entscheiden hat, nicht nur eine Sache ist, sondern auch eine Person, die die Sache zu entscheiden hat. Die elfte ist die, dass die Sache, welche der Richter zu entscheiden hat, nicht nur eine Sache ist, sondern auch eine Person, die die Sache zu entscheiden hat.

Die zwölfte ist die, dass die Sache, welche der Richter zu entscheiden hat, nicht nur eine Sache ist, sondern auch eine Person, die die Sache zu entscheiden hat. Die dreizehnte ist die, dass die Sache, welche der Richter zu entscheiden hat, nicht nur eine Sache ist, sondern auch eine Person, die die Sache zu entscheiden hat. Die vierzehnte ist die, dass die Sache, welche der Richter zu entscheiden hat, nicht nur eine Sache ist, sondern auch eine Person, die die Sache zu entscheiden hat. Die fünfzehnte ist die, dass die Sache, welche der Richter zu entscheiden hat, nicht nur eine Sache ist, sondern auch eine Person, die die Sache zu entscheiden hat.

Die sechzehnte ist die, dass die Sache, welche der Richter zu entscheiden hat, nicht nur eine Sache ist, sondern auch eine Person, die die Sache zu entscheiden hat. Die siebenzehnte ist die, dass die Sache, welche der Richter zu entscheiden hat, nicht nur eine Sache ist, sondern auch eine Person, die die Sache zu entscheiden hat. Die achtzehnte ist die, dass die Sache, welche der Richter zu entscheiden hat, nicht nur eine Sache ist, sondern auch eine Person, die die Sache zu entscheiden hat.